Приложение №1

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“ към Програма за опазване на околната среда на община Ситово 2021-2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение
II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Ситово
III. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
IV. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
V. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
VI. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
VII. Видове под специален режим
VIII. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване
IX. Заключение
X. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения” (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Ситово за периода 2021-20287 г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.17 от 26.02.2021 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

Българската лечебна флора е не само най-богатата в Европа, но и най-добре проучената. Богатите архиви и хербарии на специализираните институти на Българската академия на науките са ценни за науката и достъпни за всички. България е основен доставчик на билки за целия Свят. С територия десетки пъти по-малка от тази на Индия и Китай, пропорционално на площта си, страната ни ги изпреварва по количества износ на билки. Точни данни за количествата билки, които преминават през билкозаготвителните пунктове у нас няма. Твърди се, че са повече от 17 хил. тона годишно. Най-големи количества се търгуват от диворастящи липа, глог, шипка, трънка и коприва.

България е единствената страна в Европейския съюз, която има специален Закон за лечебните растения, защото единствено ние събираме билки от дивата природа и то в огромни количества.

Законът за лечебните растения предписва как да се организира изкупуването и заготвянето на билки в специални пунктове, които се регистрират в регионалните инспекции по околна среда и води. Определя и правила за събиране, изсушаване, превоз и съхранение. Задължава билкозаготвителите да обучават берачите си.

В България се извършва основно първична преработка на билките: сушене, замразяване, рязане, пакетиране, което не добавя повече от 5% стойност. Толкова е и максималната печалба на билкозаготвителите. Затова, за да увеличат приходите си, те се стремят да изнасят все по-големи количества билки и нерядко ощетяват дивата природа. Единици са фирмите в България, които вече ползват високотехнологично оборудване при обработването на билките и изнасят на пазара у нас и в чужбина преработени крайни продукти, на много по-високи цени. Суровина само в изсушен вид струва единица, а в преработен вид, като краен продукт може да струва 10–15 дори 100 пъти по-скъпо. Към това трябва да се стремят фирмите, обработващи билки в България – високотехнологична преработка, производство на етерични масла, тинктури, добавки и др.

Стотици хиляди семейства у нас могат да разчитат на билките за препитанието си. Доходите им зависят от това да познават добре различните видове растения, да знаят точно кога лечебните вещества в тях са най-силни и да спазват правилата за събиране, за да опазват естествените им находища.

По-голямата част от билките, които се изкупуват, търгуват и преработват се събират от дивата природа. Тя е много щедра с нас, но не е неизчерпаема!

С настоящия раздел „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволяват прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от дивorастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способи и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения” в ОПООС на община Ситово повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Ситово. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения
2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения” към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;

2. Издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;

3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;

4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Територията на община Ситово е богата на горски ресурси и естествени находища на лечебни растения, диворастящи плодове и билки.

Находищата на лечебни растения са на групи, разпръснати, на петна или се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

На територията на община Ситово е регистриран един билкозаготвителен пункт. Същият се намира в: с. Попина, ул. „Трети март“ № 16, стопанисван от К. К. За периода 2019-2021 г. билкозаготвителят е декларирал че пункта не е функционирал.

Контролът на пунктовете за изкупуване и преработка на билки, горски плодове и гъби се осъществява от РИОСВ – Русе.

За периода 2018-2020 г. за територията на община Ситово са издадени 4 броя позволителни за ползване на лечебни растения за стопански цели.

Билките намират широко приложение във фармацефтичната, козметичната и парфюмерийна промишленост, а също за производство на чай, тинктури и лечебни био-продукти. Ежегодно се събират коприва, липа, бъз-цвят, бъз-плод, глог, шипка, великденче, глухарче, жълт кантарион, бял равнец, мащерка и др.

Интерес за населението на община Ситово и обект на събиране за лична употреба представляват следните билки: липа, лайка, риган, мащерка, жълт кантарион, глог и шипка.

Община Ситово има потенциал да развие предприятия за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби, които да създадат работни места за населението.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения на територията като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Ситово със стопанско и икономическо значение.

Таблица №1: Списък на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещащи се в земеделски земи, гори и в границите на населените места, собственост на Община Ситово

№ по ред	Вид	Местонахождение	Срещаемост	Описание и ресурсно значение
1	Бръшлян *(Hedera helix)*	В общината се среща в гористи местности и пояси, вкл. и в регулационните граници на населените места.	Повсеместно	(Сем. Бръшлянови - Araliaceae) - вечнозелено увивно или пълзящо растение. Листата са дълги 3-10 см., кожести, лъскави, по цветоносните клонки яйцевидни или елипсовидни. Цветовете са жълтозелени с петделна чашка

				и венче. Цъфти през август – септември, плодовете узряват на следващата пролет. Употребяема част: Използват се листата. Отровно! Фитотерапия Използваем. Лични нужди, търговски цели.
2	Бърдуче (жълта водна роза) *(Nuphar lutea L.*) 	Среща се в Гарванските блата	Единично	Сем. Nymphaeaceae – Блатни рози. Застрашен вид в Червената книга на България Многогодишно водно растение с пълзящи коренища. Стъбло не се развива. Листата два вида – плаващи по повърхността на водата, с кожеста, кръгла, дълбоко изрязана в основата, петура, и изцяло потопени, с тънка прозрачна петура. Цветовете единични, на дълги дръжки, показващи се над повърхността на водата. Използваема част. Използват се коренища. Събират се в края на лятото и есента. Билката е поставена под специален режим на опазване и ползване. Забрана за бране.
3	Див божур (*Червен божур, красив божур (Paeonia Peregrina L.)* 	с. Добротица- гората “Китка”, С. Слатина- м. “Добри кулак”	Масив	Принадлежи към семейство Ranunculaceae (Лютикови). Нарича се още алтънка, божур, кена, красив божур, мужур, теснолист божур, украсен божур и червен божур. Червеният божур е многогодишно тревисто растение. Коренището е късо. От него излизат няколко стъбла и вретеновидно разположени корени. Стъблата са с височина до 60 сантиметра. Те са неразклонени, сравнително твърди, надлъжно набраздени, облистени, с един цвят на върха. Листата са последователно разположени на стъблата, по-тъмни отгоре и по-светли отдолу. Цветовете са много едри с диаметър до 13 сантиметра, тъмно- или светлочервени на цвят. Чашелистчетата са 5, а венчелистчетата са около 12 с яйцевидна форма. Тичинките са много и са с червени

				дръжки. Билката е медонсона. Цъфти през май-юни. Използваема част: корени, венчелистчета, семена. Рядък защитен вид. Специален режим на опазване и ползване.
4	Бъз нисък *(Sambucus ebulus)* 	Среща се като бурен край пътища и населените места в общината.	На петна	(Сем. Бъзови - Caprifoliaceae) многогодишно тревисто растение. Стъблото е едногодишно, високо до 2 м. Листата са нечифтоперести, с ланцетни прилистници, обикновено с 5—9 продълговати, заострени и назъбени листчета. Цветовете са бели или червеникави, събрани в едри съцветия на върха на стъблото. Прашниците са червеникави, а плодовете черни. Използваема част: Цвят, плод, корени; Намира широко приложение и в народната медицина. Време за бране Август — октомври. Начин на бране Плодчетата се събират при пълното им узряване направо от растението или се отрязват целите върхни части заедно с плодовете, които след това се обират. Отровно! Максимално използваем
5	Бъз черен (*Sambucus nigra*) 	Среща се в населените места, селските пътища и по мери и пасища в общината.	На петна	Семейство Мешковицови Дървовиден вид бъз с черни плодове. Черният бъз е листопаден храст или ниско дърво, високо 2-6 m със сива кора и мека бяла сърцевина. Листата са срещуположно разположени, сложни нечифтоперести с 3-7 продълговато яйцевидни, заострени и назъбени листчета. Цветовете са жълтеникаво-бели, събрани в многоцветни щитовидни съцветия достигащ и до 20 cm в диаметър. Чашката и венчето са 5 делни. Плодът е сферична, сочна, черновиолетова ягода, 5-6 mm в диаметър, най-често с 3 продълговати семена[1]. Цъфти април-юни.

				Употребява се за регулиране обмяната на веществата. Използваема част: Плодове, листа и цветове. Време и начин на бране на билките: Цвят от черен бъз - в края на пролетта и началото на лятото, когато започва цъфтежът. Да не се изчаква пълното разцъфтяване, защото венчето на голяма част от цветовете опадва при брането на съцветието. Брането се извършва в сухо време. Отрязват се целите съцветия с овощарска ножица[6]. Плод от черен бъз - в края на лятото и началото на есента (август-септември) при пълното узряване на плодовете, когато са черновиолетови отвън и тъмночервени отвътре. Ако плодовете се събират по-рано, много от тях са неузрели и занижават качеството на билката. Плодовете се събират, като се отрязват с нож или ножица заедно с общата дръжка. Набраните плодове се поставят в кошници или касети. Лист от черен бъз - събират се през лятото (юни-юли), когато листата са напълно развити. Отрязва се целият лист с нож или ножица и от дръжка се откъсват съставните листчета. Добив: Лични нужди, търговски цели; Без ресурсно значение
6	Върба бяла *(Salix alba)* 	В населените места и влажни места	По единично	(Сем. Върбови - Salicaceae) - дърво, с широка корона и надлъжно напукана кора. Расте по влажни места. Бялата върба достига на височина до 25-30 метра. Максималният диаметър на ствола й е 1 метър. Кората на дървото е напукана, тъмносива до сиво-кафява. Леторастите са със сиво-кафяв до зелено-кафяв цвят. Използвани части: Листа и Кора. Действие на бяла върба лист: Противоревматично, обезболяващо, потогонно, успокояващо, антиагрегант.

				Използваем.
7	Глог червен (*Crataegus monogyna)* 	В общината основните находища са в гори и полезащитни пояси	На петна	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Разклонено дърво или храст. Цветовете са бели, събрани в щитовидни съцветия. Цветът е правилен, с по 5 чашелистчета и венчелистчета. Плодът е червен, топчест, месест, с 1 костилка.Цъфти през пролетта. Медоносно растение. Максимално използваем. Използваема част: Листа, цветове, плодове; Добив: Лични нужди, търговски цели.
8	Глухарче обикновено *(Taraxacum officinale)* 	Среща се по зелените площи в населените места, пасищата и тревистите местности в общината	На петна	Семейство Сложноцветни (Asteraceae). Многогодишно тревисто растение с височина до 30 см, чиято надземна част се състои от розетка от листа и цилиндрично, кухо стъбло, на върха на което се намира една цветна кошничка. Листата са неправилно изрязана петура, с едри заострени дялове. Цветната кошничка се състои от жълти, езичести цветове. Плодът е елипсовиден. Растението развива късо коренище, преминаващо в дебел месест корен, дълъг до 20 см. Цъфти от ранна пролет до есента. Използват се корените, събрани през есента, когато листната розетка започва да увяхва. Корените се изкопават, изчистват от пръстта и от кореновата шийка и се измиват със студена вода. След отцеждане на водата, корените се изсушават. Съдържа естествен растителен латекс. Използваема част: Листа, цветове, корени, стъбла и сок; Добив: Лични нужди, стопански цели Максимално използваем
9	Детелина ливадна (*Trifolium pratense*)	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади, храсталаци.	На петна	Ливадната детелина е многогодишно тревисто растение от семейство Бобови. Стеблата от са разклонени от основата , 10—80 см високи, изправени, възходящи или полулежащи. Листата са

				тройни на дълги дръжки. Цветовете са двуполови, сферични главички, с диаметър 2-3 см. Венчето е пурпурночервено или розово (рядко бяло или кремаво), Плодът е едносеменен ципест боб, обхванат от чашката. Цъфти май — юли Използваема част: Цъфтящи надземни части и листа; Прясна през цялото лято Изсушена – целогодишно. Използват се цъфтящите надземни части и листата. Стръковете се събират по време на цъфтежа и се сушат в проветриви помещения. Листата могат да се събират и скоро преди или след цъфтежа. Надземната й част съдържа различни количества етерично масло, гликозиди, танин, каротин и витамини С, В и К и др. Добив: Лични нужди, търговски цели
10	Дрян обикновен (*Cornus mas*) 	В общината се среща по покрайнините на горите, както и се отглежда култивирано в населените места	По единично	Ниско дърво или храст, което се класифицира към семейство Дрянови (Cornaceae). Плодовете, листата и кората се употребяват като затягащо, хемостатично и антифибрилно средство. Използваема част: Плодове, брани след пълното им узряване; Маскимално използваем.
11	Живовлек голям (*Plantago major*) 	В общината се среща край населени места, пасища, тревисти местности.	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно тревисто растение с голо, безлистно цветоносно стъбло, високо 10 - 15 см и листа събрани в приосновната розетка. Листата са с къси дръжки, ланцетни. Използва се за лечение на различни заболявания – възпалителни процеси на горните дихателни пътища, характеризиращи се с жилав, оскъден секрет (хроничен бронхит), проблеми с храносмилателния канал (гастрити, язви, колити). Използваема част: Листа, стръкове, семена и пресен сок; Добив: Лични нужди,

				търговски цели Максимално използваем
12	Живовлек теснолист (ланцетовиден) (*Plantago lanceolata)* 	Расте из ливади и пасища по сухи и песъчливи места. Среща се в умерени количества в цялата община	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно тревисто растение с голо, безлистно цветоносно стъбло, високо 10-15 см. и листа, събрани в приосновната розетка. Листата са с къси дръжки, ланцентни. Цветовете са дребни, белезникави. Цъфти през май и август. Употребяема част: Използват се листата, семената и пресният сок. Ограничено използваем
13	Жълт кантарион (звъника) (*Hypericum perforatum L.*) 	Расте по тревисти места, из храсталаци и сечища, край пътища и ниви. В общината се среща край селски пътища, пасища, гористи местности, храсталаци. Основните находища са в с. Ситово, с. Добротица-гори “Корията” и “Китка”	На петна	(Сем. Звъникови - Hypericaceae) - многогодишно тревисто растение, силно разклонено, голо, високо от 30 до 100 см. Листата са срещуположни, без дръжки, овално елипсовидни, дълги 1-3 см. Цветовете са жълти, събрани на върха на стъблото в съцветиеметлица. Тичинките са много, сраснали в основата си в 3 снопчета. Плодът е тригнездена кутийка. Цъфти май-септември. Използваема част: Горната част на стъблото с листата и цветовете. Стръкове - надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето, чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см от върха. Не се събират прецъфтели стръкове; Надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см. от върха. Не трябва да се събират прецъфтели стръкове. Използва се във фармацевтичната промишленост, фитотерапевтичната практика. Добив: Лични нужди, търговски цели
14	Здравец горски *(Geranium sylvaticum)*	Среща се в умерени количества в горите на общината	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно тревисто растение

				Използва се надземната част. Лечебно растение. Използва се при стомашни болки и заболявания на бъбреците. Използваем
15	Здравец обикновен *(Geranium macrorrhizum)* 	Среща се в умерени количества в горите на общината по влажни сенчести, скалисти и каменисти места	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно тревисто растение със силно развито хоризонтално коренище. Среща се в предпланините и планините от 300 до 2000 м надм. в. Надземната му част се използва в парфюмерията, козметиката, фармацевтичната и фитотерапевтичната практика. Обикновения здравец има лечебно действие (регулира кръвното налягане) и широко се използва като декоративно растение.Използваем.
16	Змийско мляко *(Chelidonium majus)* 	Расте навсякъде – близо до огради, оврази, брегове на реки, където почвата е влажна. В общината се среща по влажните сенчести места, около градините из цялата община, по насипите на дерета. Най-голямото находище е в с. Попина-местността “Балтата”.	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Макови - Papaveraceae) - многогодишно тревисто растение с гъст оранжев млечен сок. Стъблата са разклонени, 30-60 см., високи. Листата са пересто наделени, отгоре зелени, отдолу сивозелени. Цветовете са жълти, събрани по 2-6 в съцветия с дълги дръжки. Венчето е четирилистно, тичинките са многобройни. Плодът е 3-5 см., дълга едногнездна шушулковидна кутийка. Цъфти през април-юни. Използват се стръковете. Събира се цялата надземна част малко преди разцъфтяване. Използва се във фитотерапията и народната медицина. Отровно! Приложението му във фитотерапията изисква лекарски контрол! Без ресурсно значение
17	Змиярник (*Arum maculatum*)	Среща се предимно край с. Ситово, местност „Каяджика”	На петна	Род многогодишни треви от семейство Змиярникови. Известен още като змийски лапад, змийско грозде, змийска хурка. Мъжките и женските цветове са събрани в съцветие – кочан, с покривен

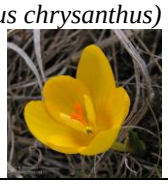
				лист. Като разсад растението има малки светлозелени листа, които не са лъскави като зрелите такива. На около 5 месеца листата му стават по-големи и лъскави. На 1-годишна възраст всички листа стават лъскави и започват да вехнат. На следващата година растението цъфти през лятото. Използват се грудките на билката в свежо състояние. Коренът трябва да се прибира през есента или преди да се произведат листата през пролетта. Отровно! Приложението му във фитотерапията изисква лекарски контрол! Без ресурсно значение
18	Киселец *(Rumex acetosa)* 	Среща се и в регулацията на населените места в Общината.	На петна	Киселецът е вид многогодишно тревисто растение от семейство Лападови, растящо в изобилие по поляните. В народната медицина намира приложение надземната част на растението. Киселецът е многогодишно тревисто растение с дълбоки корени, изправено, набраздено, със зелена или виолетово-червена окраска стебло, достигащо на височина до 100 см. Приосновните листа на киселеца са зелени, месести, с дълги дръжки и достигащи на дължина 7-15 см. Горните листа са тъмно-червени, целокрайни, месести, обхващащи стеблото, приседнали или с къси дръжки. Цветовете на киселеца са зеленикави или червеникаво-зелени, еднополови, събрани на върха на стеблото в прости, неразклонени метлици. Плодът на киселеца е тристенно, яйцевидно, тъмно-кафяво орехче с червеникави крилца. След узряването си семената на киселеца стават лъскави и кафяви. Цъфти през май-юли Употреба: Използват се листата и корените на киселеца. Максимално

				използваем за лични нужди и стопански цели
19	Коприва обикновена *(Urtica sativa L.)* 	Широко разпространено из цялата община Пасища, ливади, край пътища.	На петна	(Сем. Копривови - Urticaceae) - многогодишно тревисто растение. , високо до 1.5 м., с дълго пълзящо коренище. Стъблото е четириръбесто, изправено, дървено при основата. Листата са срещуположни, продълговати, сърцевидни. Цялото растение е покрито с парливи власинки. Цветовете са еднополови, дребни, жълтозелени. Цъфти от май до септември. Употребяема част: С лечебна цел се използват листата и коренищата. Листата се събират от май до септември, а коренищата от септември до ноември. Стъблата се окосяват и листата се обират, докато растението е още свежо. Коренищата се изчистват по пръст и тънки коренчета и се измиват веднага.. Използва се във фитотерапевтичната практика. Масово използваема за лични и стопански цели.
20	Кестен конски *(Aesculus hippocastanum L.)* 	В населените места и край пътища в община Ситово – по паркове и алеи като декоративно дърво	По единично и на групи	Див кестен, Бял конски кестен (Aesculus hippocastanum, White chestnut) е голямо широколистно дърво, принадлежащо към семейството на Сапуненото дърво, Сапиндови (Sapindaceae). Дървото достига на височина до 30-36 метра. Формата на короната му е куполообразна с много здрави клони. Използват се кората на стъблото и по-младите клонки, семената (плодовете), също така свежите листа и цветовете. Семената се събират през есента при разпукването на зелената обвивка. Кората се събира през ранна пролет, преди започване движението на растителните сокове и разлистването на дървото.
21	Къпина полска *(Rubus caesius)*	Среща се в регулационните граници на община Ситово в равнинни местности,	На групи	Семейство Розоцветни – Rosaceae -Дрога на къпина Приложение намират корените (Radix Rubi fruticosi), листата (Folia Rubi fruticosi) и

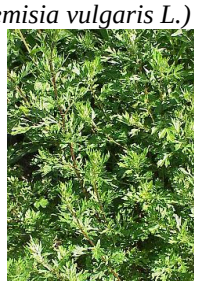
		храсталаци, прохладни места из горски поляни, горите и техните окрайнини, както и покрай селските пътища.		плодовете (Fructus Rubi fruticosi). Корените се събират през късна есен, изчистват се, нарязват се и бързо се изсушават. Листата се събират през лятото по време на пълното им развитие в сухо време и се сушат при обикновена температура. Плодовете се берат, когато са напълно узрели, в сухо време. Сушенето им се извършва по начало при температура 30 — 40°C, а към края до 60°C. Използваема; Добив: Лични нужди, търговски цели
22	Кукувича прежда (*Cuscuta europaea*) 	Във всички землища на населените места в община Ситово.	На петна	Семейство - Поветицови (Convolvulaceae) Паразитно пълзящо растение
23	Елвезиево кокиче (*Galanthus elwesii Hook*.) 	Среща се в умерени количества из храсталаци и общински гори	На групи	Сем. Amaryllidaceae – Кокичеви Включен в Червена книга на България т. 1 с категория: Застрашен, ЗЛР и Закона за биологичното разнообразие.
24	Лайка езичестоцветна (*Chamomilla suaveolens) (Pursh.)* 	Расте по открити затревени места, край селски пътища, в ниви и дворове, както и по буренливи места в селищата или край тях, по пасища, ливади, поляни, около населени места. В общината основните находища са около населените места.	На групи	Едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, високо до 50 см. Цялото растение и особено цветните кошнички имат характерна приятна миризма и остър възгорчив вкус. Цъфти от май до август. Използваема част: Цветове - откъсват се целите цветни кошнички заедно с малка част (около 2 см) от дръжките; За лечебна цел се използват цветните кошнички. Брането се извършва ръчно или със специални гребени. Цветовете се откъсват с дръжка, не по-дълга от 3 см. Максимално използваема за лични нужди и стопански цели.
25	Лайкучка влакнеста *(Matricaria trichophylla)*	Във всички землища на населените места в	На групи	Без ресурсно значение

		община Ситово.		
26	Липа дребнолистна (*Tilia cordata)* 	Вирее по сенчести и умерено-влажни места из смесени широколистни гори и пътища. В общината се среща в с. Добротица-гора “Кориятa”, горите на общината, улиците на с. Ситово, с. Попина и др.	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 30 метра. Расте по сенчести и умерено влажни места из смесените широколистни гори. Листата са последователни с неправилна сърцевидна форма. Цветовете са събрани в полусенник. Съцветията на дребнолистната и среднолистната липа са дребни, обикновено са 5-7, дори до 15 цветчета. Дребнолистната липа цъфти най-късно към средата на лятото след едролистната и сребролистната. Използва се във фитотерапевтичната практика. Използваем за лични нужди и стопански цели.
27	Липа едролистна *(Tillia platyphyllos)* 	Среща се в по-ограничени количества в горите	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 40 метра. Изисква по-мек и по-влажен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Употребяема част: Използват се съцветията със и без присъцветниците, събрани по време на цъфтене. Събират се съцветията. Съцветията на едролистната липа са 2 до5 едри цветчета. Използваем.
28	Лопен *(Verbascum phlomoides)* 	Рядко се среща в населените места и извън тях	По единично	Сем. Scrophulariaceae (Живеничеви) Без ресурсно значение
29	Люляк *(Syringa vulgaris)* 	Във всички землища на населените места в община Ситово.	По единично	Декоративен листопаден храст с красиви и ароматни цветове от семейство Oleaceae - Маслинови. Използваем
30	Магарешки бодил *(Carduus acanthoides)*	Широко разпространен на територията на цялата община.	На групи и на петна	Представлява едногодишно или двугодишно, бодливо тревисто растение, което принадлежи към семейство

				Сложноцветни (Compositae, Asteraceae). Дрога /билка/ на магарешки трън, магарешки бодил. Надземната част с кошничките и листата без долната стъблена част (Herba Onopordonis acanthii). Съдържание на магарешки трън, магарешки бодил Листата съдържат сапонини, горчивия сесквитерпенов лактон аркциопикрин и следи от алкалоиди; цветните кошнички съдържат инулин. Лечебни свойства на магарешки трън, магарешки бодил. Повишава тонуса на гладката мускулатура, в малки дози възбужда, а в по-големи действа угнетяващо върху централната нервна система. Експериментални и клинични данни на магарешки трън, магарешки бодил. Българската народна медицина препоръчва употребата на извлек от магарешки трън като тонизиращо и ободряващо организма средство. Тези действия на магарешкия трън се дължат най-вероятно на значителното съдържание на полизахарида инулин (особено много в цветните кошнички), а също така и на сапонини в растението. Съдържащите се в растението дъбилни вещества определят и присъщото му. Максимално използваем.
31	Лечебна маточина (лимонче) – (*Melissa officinalis)* 	В общината се среща в околностите на населените места, огради, гробища, край селски пътища, в разредени храсталаци и горски поляни.	На петна	Многогодишно тревисто растение с приятна лимонена миризма. Стъблото е читириръбесто, разклонено, 30-80 см. високо, покрито с жлезисти и прости власинки. Цветовете са бледожълти, бели или розови. Листата са срещуположни с дръжки широки яйцевидно ромбични или продълговати. Плодът е съставен от 4 едносеменни яйцевидни орехчета. Цъфти юни – септември. Употребяема част: Използват се листата и цъфтящите върхни

				части на стъблото. Използваема. Лични нужди и търговски цели.
32	Мащерка българска (*Thymus longidentatus (Deg. et Urum.) Ronn*. 	В общината се среща край поляни, пасища, селски пътища.	На групи	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче, високо до 20 см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Максимално използваема за лични и стопански цели.
33	Мента обикновена *(Mentha spicata)* 	В общината се среща по прохладни места из горските поляни. По голямо находище е установено в землището на с. Ситово	На петна	Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Многогодишно тревисто растение. Стъблото е клонесто, високо около 0,70 м, четириръбесто, листата са прости, продълговати, остро назъбени. Цветовете са червеникавовиолетови, събрани в класовидни съцветия. Семената са дребни. Всички надземни части на растението съдържат етерично масло с главна съставна част ментол (45- 65%). Вирее навсякъде, където почвата е влажна. Използват се листата на растението. Прилага се и като подправка. Лични нужди, търговски цели; Без ресурсно значение
34	Минзухар пролетен *(Crocus chrysanthus)* 	Във всички землища на населените места в община Ситово.		Многогодишни растения от семейство Перуникови (Iridaceae). Използваем
35	Метличина (*Centaurea jacea*) 	Расте като плевел сред посевите и по тревисти места в общината	На петна	Многогодишно, тревисто растение, с височина 30-100 см., с право, разклонено, оребрено стъбло. Долните листа са копиевидни, вдлъбнато нарязани, нагоре по стъблото са без дръжки, линейно-копиевидни, мъхести. Цветните кошнички са с диаметър 1-2 см. Цветовете са виолетово-пурпурни или виолетово-розови, с формата на фунийки, плодовете са удължени яйцевидни семенца. Среща се в ливадите, горските просеки, в градините и сред посевите.

36	Момина сълза *(Convallaria majalis)* 	В общински гори на територията на община Ситово	На петна	Семейство Зайчесянкови (Asparagaceae) Многогодишно тревисто растение Без ресурсно значение
37	Овчарска торбичка *(Capsella bursa-pastoris*) 	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади и като плевел в обработваеми площи.	На групи	Овчарска торбичка (Capsella) е род тревисти растения от семейство Кръстоцветни (Brassicaceae). Четири вида, от които двата най-популярни са Обикновена овчарска торбичка (Capsella bursa-pastoris) и Румена овчарска торбичка (Capsella rubella). Произлиза от Източна Европа и Мала Азия, но е разпространено и в други части на света, където е смятано за често срещан плевел, особено при по-хладен климат. Употребяема част (билка) Стрък от овчарска торбичка - Herba Bursae pastoris. Стръкове без корен - събират се по време на цъфтеж заедно с първите зелени плодчета, като стъблата се отрязват на около 25 см от върха и към тях се прибавят здравите розеткови листа; Добив: Лични нужди, търговски цели. Използваема.
38	Пача трева обикновена *(Polygonum aviculare)* 	Във всички землища на населените места в община Ситово. Край нивите, пътищата, дворовете	На петна	Тревисто растение, което притежава лечебни свойства и се класифицира към семейство Лападови – Polygonaceae Ограничено използваема
39	Паричка *(Belis perenis)* 	Във всички землища на населените места в община Ситово. Край нивите, пътищата, дворовете	На петна	Без ресурсно значение

40	Див пелин (*Artemisia vulgaris L.)* 	Разпространено из храсталаци и като бурен покрай селища. В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади и мери.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение с характерна силна миризма. Расте по изоставени и затревени терени край селища, пътища, ж.п.линии и други, или из разредени гори и храсталаци. Използва се в билколечението. Използваема част: Корени и надземните му структурни единици по време на цъфтеж – стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели. В съвременната медицина се използуват цъфтящите облистени върхни части (дрога Herba), отрязани на около 25 см от върха в началото на цъфтежа. Намира широко приложение и в народната медицина. Използваем.
41	Поветица обикновена (грамофонче) (*Convolvulus arvensis*) 	В общината се среща около селски пътища, пасища, ливади и като плевел в ниви.	На петна	Сем. Поветицови — Convolvulaceae Многогодишно увивно или стелещо се тревисто растение с корен, проникващ дълбоко в почвата. Многогодишно увивно или стелещо се тревисто растение с корен, проникващ дълбоко в почвата. Листата са копиевидни, последователни с дълги дръжки. Цветовете са едри, фуниевидни, бледорозови или бели с 5-делна сраснала чашка, 5-листно венче и 5 тичинки. Плодът е разпуклива кутийка с многобройни семена. Използваема част: Събрани по време на цъфтенето облистени стръкове. Надземната част, брана през време на цъфтежа - май-юни. Суши се на сянка или в сушилня при t° до 40°C. Допустима влажност 12%. Опакова се в бали. Запазва се на сухо и проветриво място. Добив: Лични нужди, търговски цели.
42	Подбел *(Tussilago farfara)*	Среща се в умерени количества край водоемите и по мери, ровове, насипи	На групи	Многогодишно, тревисто растение, принадлежащо към семейство Сложноцветни (Compositae). Ограничено използваем

				
43	Бял равнец (*Achillea millefolium)* 	Расте по тревисти и каменни поля, край пътищата и по диви места в планините. Среща се край пътища и пасища в общината.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - Многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки, с право неразклонено стъбло. На върха на стъблото цветните кошнички са събрани в гъст щит. Всяка кошничка се състои от 5 периферни бели езичести цветове. Цъфти от юни до септември.Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички и надземната част. Използваема част: Облистени цветоносни стебла и цветни кошнички по време на цъфтеж; Използва се в билколечението. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели.
44	Перуника блатна *(Iris pseudacorus)* 	Гарвански блата	Единично	Блатната перуника е многогодишно тревисто растение от семейство Перуникови. Високо 50-150 см. Коренището дебело до 2 см. Стъблото плътно, на върха разклонено, с 3-8 цвята. Листата широко линейни, до 2,5 см широки, приосновните по-къси или равни на стъблото. Прицветниците ланцетни, тревисти, ципести. Цветовете с дълги дръжки. Околоцветните листчета жълти, външните до 7 см дълги, яйцевидни, по средата с оранжево петно и пурпурни жилки, в основата изведнъж стеснени в нокът. Вътрешните околоцветни листчета дребни, линейни, по-къси и по-тесни от дяловете на стълбчето. Семената са сплескани. Цъфти май-юни. Използва се в народната медицина. Използваема част. Коренищата от 2-3-годишни растения, брани през пролетта (април-май) или през есента (септември-декември).

45	Репей дребен *(Arctium minus)* 	Рядко срещан по влажни и мочурливи места	Единично	Двугодишно тревисто растение, което се отнася към семейство Сложноцветни (Asteraceae, Compositae). Без ресурсно значение
46	Риган обикновен (*Origanum vulgare*) 	В общината се среща по сечищата из горите, край горските пътеки, покрай селските пътищата.	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - Многогодишно тревисто растение с пълзящо коренище. Стъблата са 30-80 см. високи, изправени. Листата са срещуположни с дръжки. Цветовете са много дребни, светлочервени или розововиолетови. Събрани са в класовидни групи, които образуват щитчета. Чашката е тръбеста с 5 зъбчета. Венчето е двуустно. Цъфти през юли – септември. Използваема част: Стръкове (цветоносни върхни части) - събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см от върха; Използват се цветоносните върхни части, събрани по време на цъфтеж, като се отразяват на около 20 см. от върха. Използва се в парфюмерията и фитотерапията. Добив: Лични нужди, търговски цели Масово използваем.
47	Слез горски (*Malva sylvestris*) 	Видът е широко разпространен на територията на цялата община, вкл. и в регулацията на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи.	На петна	Семейство: Слезови (Malvaceae) Термофилен вид. Едногодишно (до многогодишно) тревисто растение. Стеблата са полегнали, приповдигащи се или изправени, венчелистчетата са розовочервени. В билколечението се използват листата и цветовете. Време за бране: Листа и цветове - събрани по време на цъфтеж. Листа – откъсват се с къси дръжки, а цветовете без дръжки; Използваема част: Цветове, листа, стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение

48	Смрадлика (тетра) (*Cotinus coggygria*) 	В общината се среща в гористи местности, селски пътища.	На петна	Семейство Смрадликови (Anacardiaceae) Познато още като тетра, дърво, високо до 12 m. Смрадликата е лечебно, багрилно, дъбилно и декоративно растение. Отровно при вътрешно приложение, т. е. при пиене - промивките и гаргарата НЕ се смятат за вътрешно приложение! В последно време се използва и в медицинска козметика - екстракт от Смрадлика се влага в кремове срещу подсичане (крем „Бочко“) и други продукт. Събират се листата на смрадликата. Добив: Лични нужди, търговски цели Без ресурсно значение
49	Синчец обикновен *(Scilla bifolia)* 	Среща се в горите и рядко в малки количества по пасищата		Семейство Зайчесянкови (Asparagaceae) Без ресурсно значение
50	Трънка (*Prunus spinosa)* 	Среща се по селски пътища, пасища. В общински гори.	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - храст със силно разклонено стъбло. Дребноплодно растение. Понякога образува самостоятелни храстови съобщества. Използваема част: Плодове, листа, цветове; Добив: Лични нужди, търговски цели. Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
51	Шипка храсталачна (*Rosa corymbyfera*) 	Често среща в големи количества извън населените места и в тях. Расте из храсталаци и редки гори, край реките, по тревисти склонове и синури. В общината се среща край пътища, ниви, пасища.	На групи	Семейство розоцветни. Листопаден храст с прави или извити стъбла, стигащи на дължина до 3 м., и покрити с твърди, бодливи, сърповидно извити шипове. Цветоносните стъбла понякога са без шипове. Цветовете са розови или бели. Плодчетата са едносеменни орехчета, затворени в месесто цветно легло, което се разраства и образува яркочервен, яйцевиден до сферичен плод-шипка. Цъфти май-юли, а плодовете узряват през есента. Употребяема част: Използват

				се плодовете - шипките. Максимално използваема
52	Ягода горска (*Fragaria vesca)* 	В община Ситово се среща из гори, горски поляни	На петна	Смейство Розови (Rosaceae) Тревисто многогодишно растение с осева коренова система. Плодовете на горската ягода се използват за храна от човека, поради своите хранителни и вкусови качества. Използваема част: Плодове и листа; Добив: Лични нужди, търговски цели;Максимално използваема
53	Великденче (*Veronica officinalis*) 	В общината се среща по поляните и покрайнините на горите и покрай селските пътища, в населените места.	На петна	Семейство Живовлекови многогодишно тревисто растение. Цъфти април — юли. Употребява се надземната част (дрога Herba) в народната медицина. Време за бране: Надземна част – стръкове брани по време на цъфтеж. Листа – събират се през лятото; Използваема част: Стрък, листа; Добив: Лични нужди, търговски цели
54	Синя жлъчка (цикория) (*Cichorium intybus L.)* 	Разпространено е в ниските части на цялата страна, край пътища, сухи ливади, а също и като плевел в житните култури. В общината се среща по пасища и горски поляни и тревисти места, изоставени места около селища и пътища.	На петна	Сем. Asteraceae Многогодишно тревисто растение достигащо на височина 20 - 100 см. Време на цъфтеж: Юни - октомври; Време за бране: Юли - октомври; Изплозваема част: Корени и стръкове; Добив: Лични нужди, търговски цели
55	Див чесън (левурда) (*Allium ursinum L.*) 	В община Ситово се среща в общинските гори, най-вече в землището на с. Гарван	На петна	Сем. Amaryllidaceae Многогодишно луковично тревисто растение, което излъчва чеснова миризма. Силният му чеснов мирис се усеща още преди растението да е видяно. Този мирис му е донесъл името „див чесън“ и изключва объркването му с листата на момината сълза или с отровните листа на есенният минзухар.
56	Теменуга миризлива (*Viola oderata)*	Среща се в горите и затревените площи	На петна	Сем. Violaceae (Теменугови) Без ресурсно значение

				
57	Млечка обикновена (*Euphorbia cyparissias*) 	Пасища, мери, ливади в община Ситово	Единично и на петна	Семейство Млечкови. Многогодишно тревисто растение, високо от 15 до 45 cm. Представителите на Euphorbia имат в различните си части течност, наподобяваща мляко, която при нараняване на тревата потича. Оттук произлиза и нашенското наименование на растението. Млечките се характеризират със срещуположни или последователни зелени листа, които са закрепени на къси дръжки. Цветовете им са еднополови, обагрени в различни цветове, най-често жълто. Плодникът е изграден от три плодолиста. Плодът на растението представлява суха кутийка. Листата са линейни до игловидни, по-къси от 3 cm, гъсто разположени. Цъфти април – август. Употребяемата част млечката са нейните надземни части по време на цъфтеж.
58	Мъртва коприва бяла (*Lamium album* L.) 	Общински мери и ливади, из буренясали, изоставени места край селищата и пътищата.	Единично и на петна	Сем. Lamiaceae (Labiatae) — Устноцветни Многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо хоризонтално коренище. Стеблата многобройни изправени, 30 — 50 (60) см високи, четнриръби кухи. Листата срещуположни в прешлени накръст, сърцевидно-яйцевидни островърхи, на дръжки, назъбени. Цветовете по 6 — 16.в снопчета в пазвите на горните линейни листа, формиращи рехави класовидни съцветия. Венчето бяло или жълтеникавобяло с къса тръбица и двуустно. Плодът - сух, разпадащ се на 4 едносеменни дяла. Цъфти април — октомври.

Съгласно чл.5 от Наредба №2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и троскот;
- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

За диворастящите лечебни растения се организира и прилага система за дългосрочно наблюдение и оценка на състоянието на техните популации и ресурси и върху ползването им с цел своевременно идентифициране на негативните процеси, прогнозиране на тяхното развитие, предотвратяване на вредните последици и определяне ефективността на мерките за опазване на лечебните растения. Наблюдението и оценката се организират от Министерството на околната среда и водите и представляват неразделна част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Регионалните инспекции по околната среда и водите и дирекциите на националните паркове създават и поддържат за контролираната от тях територия специализирани карта и регистър на лечебните растения, данните от които се обобщават и систематизират от Министерството на околната среда и водите. Специализираните карта и регистър на лечебните растения осигуряват данни за местоположение, граници, размери, собственост на находищата, състояние на лечебните растения, количествени запаси и степен на ползване на ресурсите им. Картата и регистърът са публични и се водят за осигуряване на опазването и устойчивото ползване на лечебните растения.

Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

- Контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд, в населените места и при констатирани нарушения се налагат съответните санкции;
- Организира изпълнението на дейностите по отношение опазване на лечебните растения на територията на общината;
- Издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост;
- Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
- Предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящият раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Ситово за периода 2021-2028 г.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на *Закона за лечебните растения*. Ползването на лечебните

растения, представляващо стопанска дейност се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на *Закона за лечебните растения*:

- Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти – държавна и общинска собственост;
- Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината;

Позволително за ползване на лечебните растения се издава от:

- Директора на държавното горско/ловно стопанство - за горите държавна собственост и след заплащане на такса;
- Кмета на общината, когато ползването е от:

1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
2) територии в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
3) горите общинска собственост и след заплащане на такса.

- За събиране на билки и генетичен материал от диворастящи и култивирани от общината лечебни растения лицата заплащат такси за ползване;
- Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от общинския съвет в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.
- Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- Плановите документи по чл.50 от Закона за лечебните растения;
- Дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- Научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- Изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- Култивиране и преработка на лечебните растения;
- Обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- Други дейности, свързани с управлението и контрола, заложени в Закона за лечебните растения;

- Позволителното за ползване се издава на билкозаготвител - юридическо лице, или на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:
  - Вида на ползването;
  - Разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
  - Района или конкретното находище;
  - Начина на ползване;
  - Срока на ползване;
- Първичната обработка на билките включва тяхното замразяване, изсушаване, оситняване, почистване, балиране и/или опаковане. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е замразяване или изсушаване на билките;

- При издаването на позволителни на територията на община Ситово се осъществява контрол на билкозаготвителя, който е лицето, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка и е длъжен:

- Да уведоми РИОСВ-Русе за организираните от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях;
- Да изкупува само билки, за които е издадено позволително;
- Да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ-Русе;
- Да осигурява достъп на контролните органи по Закона за лечебните растения за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- До 20 януари да представя в РИОСВ-Русе обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;

- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на община Ситово;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване;
- Билките, събрани от култивирани лечебни растения, вкл. и тези под специален режим, се придружават до крайния потребител с удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;
- Изкупуването и първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове, регистрирани в РИОСВ-Русе. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, се определят с наредба на министъра на здравеопазването и на министъра на околната среда и водите.

Събиране на лечебни растения

Предпоставка за събирането е познаването на лечебните билки. Ако притежаваме това познание тогава нещата вече опират до това да събираме билките в съответното време на съответното място и по съответния начин.

Опитът показва, че най-добрите лечебни успехи се постигат с прясно набрани билки, които при тежки заболявания са абсолютно задължителни за да има ефект. Пресните билки човек може сам да си набере през ранна пролет понякога още в края на февруари та чак до ноември. Някои от тях може да се намерят даже и през зимата под снежната покривка, ако човек преди това си е отбелязал местонахождението им.

За през зимата може да се приготви един не твърде голям запас от изсушени билки. За целта е добре да се набавят в момента на най-голямото им съдържание на лечебни вещества.

При ЦВЕТЧЕТАТА – в началото на цъфтежа; ЛИСТАТА – преди и по време на цъфтенето; КОРЕНИТЕ – изразяват се в ранната пролет или през есента; ПЛОДОВЕТЕ – събират се по време на зреенето.

При това трябва да се има предвид следното: берат се само здрави, чисти растения, по които няма паразити! Билките да се събират в слънчеви дни в сухо състояние, когато росата вече е преминала.

Неподходящи места за събиране са химически наторявани ниви, поляни, брегове на замърсени, заразени води, жп гари и места в близост до оживени улици, магистрали и промишлени предприятия.

Щадете природата! Не изскубвайте растенията с корените, не причинявайте никакви вреди! Някои растения са защитени видове. Има достатъчно лечебни растения, които не са защитени (например игликата).

Цветчетата и листата да не се натискат при събирането и за това да не се използват найлонови пликчета и чанти! Билките почват да се “потят” и по-късно при съхранението почерняват.

Сушене на лечебни растения

Преди да се сложат да съхнат билките не се мият, а само се нарязват на дребно. След това се слагат на рядко върху кърпи или нещампована хартия и се сушат колкото може по-бързо на сянка или в проветриви топли помещения (тавани). При корени, кори или много сочни растителни части, често пъти се препоръчва изсушаване с изкуствена топлина. Температурата обаче не трябва да надвишава 35ºС. Добре измити корени, имелът и върбовката е най-добре да се нарежат преди да се сложат да съхнат.

Само сухи като клечки билки могат да бъдат съхранени за зимата. Най-подходящи за целта са стъкленици или картонени кутии с капак. Да се избягват пластмасови съдове и консервни кутии! Билките да не се излагат на светлина (да се използват цветни стъкленици най-подходящи за зелените).

Опазване на лечебните растения

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

С раздел „Лечебни растения” към настоящата програма се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението. В тази насока е необходимо да бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване населението в общината чрез кметовете на кметства и кметските наместници със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи, наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките

относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;

- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на общината, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с наредбата по чл.27 от Закона за лечебните растения;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл.27 от Закона за лечебните растения;
- Забраняване пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазване на определени видове лечебни растения;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината.

Морфологична част на събиране

В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използуваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазар, което води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране.

От най-разпространените на територията на община Ситово лечебни растения интерес за събиране и изкупуване има към следните им морфологични части:

Липа - цвят и листа;
Бъз - цвят и плод;
Глухарче - корен, корен със стрък, стрък и лист;
Мащерка - стрък;
Бял равнец - стрък;
Коприва – корени, върхари и листа;
Шипка - плод;
Обикновен глог - цвят с листа и плодове;
Риган - стрък;
Овчарска торбичка – стрък;
Змийско мляко - цвят, листа и стрък;
Слез - цвят и листа;
Маточина - стрък;
Великденче – стрък;
Живовляк – стрък;
Медуница – стрък;
Репей - корен;
Жаблек – стрък;

Жълта комунига – стрък;
Жълт кантарион – стрък;
Полски хвощ – стрък;
Бяла акация – цвят;
Трицветна теменуга – стрък;
Полска къпина – листа;
Конски кестен – плод;
Бръшлян - листа.

Таблица №2: Изкупуване на билки в билкозаготвителните пунктове

В билкозаготвителните пунктове се изкупуват само билки, за които е издадено позволително по чл. 20, ал. 1, т. 1 и чл. 21, ал. 2 от Закона за лечебните растения, когато билките са събрани от диворастящи и култивирани лечебни растения или от генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата. ***Позволително се издава от Кмета на общината, когато ползването е:***	
1.	земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината
2.	териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им след заплащане на такса в общината
3.	територии и акватории извън горски фонд-частна собственост, позволително се издава на собственика без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица

Удостоверение от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения. За събиране и изкупуване на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване от естествените им находища ежегодно до 31 декември на предходната година се подават заявки в РИОСВ.

Билките събрани от лечебни растения под специален режим се придружават до крайния потребител със следните документи:

Заповед на директора на РИОСВ, когато билките са събрани от естествените им находища;

Удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;

Позволително за ползване на билките.

Таблица №3: Събиране на генетичен материал от лечебни растения

При ползването на генетичен материал от естествените находища на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване се спазват и следните допълнителни изисквания:	
1.	площ на находището не по-малка от 100 м^2, или популация на видане по-малка от 100 екземпляра
2.	допустим процент за събиране на коренища, грудки и луковици – до 10% от наличните екземпляри в находището
3.	допустим процент за събиране на стъблени и коренищни резници – до 20% от наличните екземпляри в находището
4.	допустим процент за събиране на семена и плодове – 30% от наличните запаси в находището
5.	когато генетичният материал е предназначен за създаване на колекции или за отглеждане в култура,

	в насаждането се осигуряват екологични условия близки до естествените изисквания на вида
6.	насажденията по предходната точка от които се получават билки предназначени за търговски се контролират от съответната регионална инспекция по околната среда и водите по отношение произхода на материала за създаване площта от която се добиват билки и количеството на получените билки

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

IV. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

Община Ситово е с не добре изследвано биоразнообразие. Общинското ръководство се стреми да осъществи дейностите свързани със съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да се осигури комплексно, многократно и ефективно използване на перспективните лекарствени растения, опазването им за задоволяване потребностите на населението, възстановяване качеството и предотвратяване изчезването на отделните видове и свързаните с тях компоненти на околната среда.

С раздела „Лечебни растения” към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

Най-общо мерките за опазване на лечебните растения включват добиването им пометоди и със средства недопускащи увреждане на находищата им.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;

- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Ситово, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Съобразяване на издадените позволителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
- Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
- Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
- Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

Препоръки за устойчиво ползване на лечебните растения и опазване на находищата

Основен елемент при планиране на ползването на ресурсите от лечебни растения са обвързвани с размера и състоянието на запасите от конкретните видове по землища. Направена е приблизителна оценка на разпространението, състоянието и нивото на експлоатационните запаси на лечебните растения, които са в ефективен стопански цикъл, с приоритет на видове, поставени под ограничителен режим и видове, които се събират в големи количества през последните години. Известни са рисковете от консервационна и стопанска гледна точка, когато дейността се управлява без наличието на регламент и план за ползване на ресурса.

При събиране на плодове и цветове от дървесни видове не трябва да се допуска рязането и чупенето на клони. Необходимо е да се ограничи до минимум събиране на подземни части (корени, коренища, грудки и луковици) както и на кори, тъй като ефектът на пряко унищожаване е неоспорим и запазването на част от находището и осигуряване на период за възстановяване е задължително.

Много важен кръг от действия е свързан с повишаване на природозащитната култура на местното население и най-вече на събирачи и заготвители. Необходимо е да се разработят и разпространят информационни материали (забранени видове и основни правила за събиране), с цел да се ограничи събирането на редки и застрашени лечебни растения поради незнание или унищожаване на находища поради неправилно бране.

Налице са обективни условия за прилагане на природозащитни стимули за развитие на алтернативни дейности, косвено намаляващи отрицателното влияние върху лечебните ресурси. Това може да се осъществи със създаване на култивирани насаждения от лечебни и етеричномаслени култури, които може да бъдат финансово подпомогнати от европейските фондове.

Устойчиво ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения, може да се достигне с недопускане събиране на количества над установените в програмата и периодично актуализиране на състоянието на местообитанията.

V. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

Община Ситово няма избор и регламент на територии, които не са защитени с цел устойчивото ползване на лечебните растения. Няма територии, които да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

Голямото растително богатство на общината се допълва от находищата на лечебни растения. Те съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Билките са богати на разнообразни химични съединения: полизахариди, гликозиди, алкалоиди, кумарини, витамини, терпеноиди, флавоноиди, въглехидрати и др. В резултат на нарасналия през последните години интерес, се увеличава както броят на видовете билки, които се събират, така и тяхното количество.

През последните години като лимитиращ фактор за опазване на биологичното разнообразие в района е билкосъбирането. На контрол са подложени всички известни на РИОСВ-Русе пунктове за изкупуване на билки без ограничен режим. Следи се и за правилната им заготовка и съхраняване.

VI. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

Забранява се събирането на семена, резници, бането на билки, без разрешително, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни растения на територията на общината. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготвител в РИОСВ - Русе, съгласно Закона за лечебните растения.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сечението, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;
- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представящо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

В Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Ситово, са определени таксите за събиране на части от лечебните растения. Според горепосочената наредба и Закона за лечебните растения се издават разрешителни за бране на лечебните растения. Всички дейности свързани с лечебните растения, които се извършват на територията на община Ситово са в съответствие с приетото законодателство на Република България.

VII. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции.

Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалния режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Р България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните лечебни растения:

- *Божур червен (Paeonia peregrina Mill.)*
- *Зърнастец елшовиден (Frangula alnus Mill.)*
- *Иглика лечебна (Primula veris L.)*
- *Кисел трън (Berberis vulgaris L.)*
- *Лазаркиня, еньовче ароматно (Galium odoratum (L.) Scop.)*
- *Лудо биле, старо биле (Atropa belladonna L.)*
- *Ранилист лечебен (Betonica officinalis L.)*
- *Решетка безстъблена (Carlina acanthifolia All.)*
- *Тлъстига лютива (Sedum acre L.)*
- *Шапиче (Alchemilla vulgaris complex)*

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околна среда и води между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределяне на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (Cnicus benedictus L.)
- Волски език (Phyllitis scolopendrium (L.) Newm.)
- Горицвет пролетен (Adonis vernalis L.)
- Дилянка лечебна, валериана (Valeriana officinalis L.)
- Залист бодлив (Ruscus aculeatus L.)
- Изтравниче, страшниче (Asplenium trichomanes L.)
- Исландски лишей (Cetraria islandica (L.) Ach.)
- Исоп лечебен (Hyssopus officinalis L. ssp. aristatus)
- Какула едроцветна (Salvia tomentosa Mill.)
- Катраника (Artemisia alba Turra)
- Копитник (Asarum europaeum L.)
- Мечо грозде (Arctostaphyllos uva-ursi (L.) Spreng)
- Момина сълза (Convallaria majalis L.)
- Оман бял (Inula helenium L.)
- Папаронка жълта, жълт мак (Glaucium flavum Crantz)
- Пелин сантонинов (Artemisia santonicum L.)
- Пирински чай (Sideritis scardica Grisb.)

- Пищялка панчичева (Angelica pancici Vand)
- Плаун бухалковиден (Lycopodium clavatum L.)
- Риган бял (Origanum vulgare L. ssp. hirtum (Link) Ietswaart)
- Ружа лечебна (Althaea officinalis L.)
- Салеп (Orchis sp. diversa)
- Смил жълт (Helichrysum arenarium (L.) Moech.)
- Хвойна червена (Juniperus oxycedrus L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (Huperzia inundata (L.) Bernh = L.selago)
- Цистозира (Cystoseira barbata (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават позволителни за бране и ползване на лечебните растения. Добивът на тези лечебни растения от естествените им находища е разрешен след отпускане на квота от Министъра на околната среда и водите. Общината ще издава позволителни само ако е направено разпределение от Директора на РИОСВ – гр. Русе.

VIII. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване

Таблица №4: Прогнозни количества билки, които могат да бъдат добити с търговски цели от общинските имоти на територията на община Ситово

№ по ред	Вид	използвана морфологична част	Очаквано (прогнозирано) количество тона	Количество по т.5 от Наредба № 2/2004 г. тона	Период на възстановяване/ чл.6 от Наредба № 2/2004 г.
1	Божур червен (*Paeonia peregrina Mill.*)	грудки	0,5	0	забрана за бране
2	Бръшлян (*Hedera helix L.*)	листа	10	8	не е необходимо
3	Бъз черен (*Sambucus nigra L.*)	цвят	12	10	не е необходимо
4	Бъз нисък *(Sambucus ebulus)*	Плод и цвят	20	15	не е необходимо
5	Бърдуче (жълта водна роза) (*Nuphar lutea (L.) S. et S.)*	корени	0,05	0	забранено за бране
6	Върба бяла *(Salix alba L.)*	Листа и кори	6	4	не е необходимо
7	Глог червен (*Crataegus monogyna Jacq.)*	плодове	3	2,1	не е необходимо
8	Глухарче обикновено *(Taraxacum officinale)*	Стрък, корен	5	3	2 години
9	Детелина ливадна (*Trifolium pratense*)	листа	10	8	не е необходимо
10	Дрян обикновен (*Cornus mas L.*)	плодове	14	11	не е необходимо
11	Живовлек голям (*Plantago major*)	листа	3	1	не е необходимо

12	Живовлек теснолист (ланцетовиден) (*Plantago lanceolata)*	листа	3	1	не е необходимо
13	Жълт кантарион (*Hypericum perforatum L.*)	стръкове	12	8	не е необходимо
14	Змийско мляко (*Chelidonium majus L.)*	стръкове	4	3	не е необходимо
15	Змиярник петнист (*Arum maculatum L.*)	корени	1	0,4	2 години
16	Коприва (*Urtica sativa L.*)	стръкове	22	15	не е необходимо
17	Конски кестен *(Aesculus hippocastanum L.)*	плодове	6	5	не е необходимо
18	Къпина полска (*Rubus caesius L.*)	листа	6	6	не е необходимо
19	Кукувича прежда европейска (Кускута, вилина коса) Cuscuta europaea L.	-	1	0,9	не е необходимо
20	Елвезиево кокиче (*Galanthus elwesii Hook.*)	стръкове с цвят	1	0	забранено за бране
21	Лайка езичестоцветна (*Chamomilla suaveolens) (Pursh.)*	цвят	8	5	не е необходимо
22	Лайкучка влакнеста Matricaria trichophylla (Boiss.) Boiss. (M. tenuifolia (Kit.)Simk.)	цвят	9	7	не е необходимо
23	Липа дребнолистна (*Tilia cordata)*	цвят	30	25	не е необходимо
24	Липа едролистна Tilia platyphyllos Scop. (T. grandifolia Neilr.)	цвят	35	28	не е необходимо
25	Лопен *(Verbascum phlomoides)*	листа	5	3,5	не е необходимо
26	Люляк *(Syringa vulgaris)*	съцветия	12	9,6	не е необходимо
27	Магарешки бодил *(Carduus acanthoides)*	цвят	20	15	не е необходимо
28	Лечебна маточина (лимонче) – (*Melissa officinalis)*	листа и цвят	3	2	не е необходимо
29	Мащерка българска (*Thymus longidentatus (Deg. et Urum.) Ronn.*)	стръкове	10	7	не е необходимо
30	Мента обикновена *(Mentha spicata)*	стръкове	6	5,4	1 година
31	Метличина полска (*Centaurea cyanus L.*)	стръкове	3	2	не е необходимо
32	Минзухар пролетен (*Crocus chrysanthus Herb.*)	-	1,5	0	забранено за бране
33	Момина сълза (*Convallaria majalis L.*)	стръкове с цвят	1	0	забранено за бране

34	Млечка обикновена (*Euphorbia cyparissias Host*.)	стръкове	6	5,4	не е необходимо
35	Мъртва коприва бяла (*Lamium album L.)*	стръкове	20	18	не е необходимо
36	Овчарска торбичка обикновена (*Capsella bursa-pastoris (L.)Medic*.)	стръкове	5	4,5	не е необходимо
37	Великденче полско (*Veronica arvensis L*.)	стръкове	20	14	не е необходимо
38	Паричка многогодишна (*Bellis perennis L*.)	стръкове	2	1,6	не е необходимо
39	Пача трева обикновена (*Polygonum aviculare L.)*	стръкове	8	6,5	не е необходимо
40	Див пелин (*Artemisia vulgaris L.)*	стръкове	20	15	не е необходимо
41	Перуника блатна (*Iris pseudacorus L*.)	стръкове с цвят	0,05	0	не е необходимо
42	Поветица обикновена (*Convolvulus arvensis L*.)	стръкове с листа	26	20	не е необходимо
43	Подбел (*Tussilago farfara L*.)	листа	10	7	1 година
44	Бял равнец (*Achillea millefolium)*	стръкове	10	7	не е необходимо
45	Бреза обикновена *(Betula pendula Roth.)*	кора, листа	3	1	не е необходимо
45	Репей дребен (*Arctium minus Bernh*.)	коренища	12	8,4	не е необходимо
46	Риган обикновен (*Origanum vulgare*)	стрък	5	2	не е необходимо
47	Синчец обикновен (*Scilla bifolia L*.)	стрък с цвят	1	0	забранено за бране
48	Синя жлъчка (цикория) (*Cichorium intybus L.)*	стрък, плод	10	7	не е необходимо
49	Смрадлика (*Cotinus coggygria Scop*.)	листа	28	19,6	1 година
50	Див чесън (левурда) (*Allium ursinum L*.)	листа	15	12	не е необходимо
51	Теменуга миризлива (*Viola odorata L*.)	луковици	1	0	забранено за бране
52	Трънка (Prunus spinosa L.)	плодове	12	10	не е необходимо
53	Шипка храсталачна (*Rosa corymbyfera*)	плодове	15	12	не е необходимо
54	Ягода горска (*Fragaria vesca)*	плод, листа	1,5	0,5	1 година

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на

жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за опазване на околната среда на Община Ситово естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения” към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Ситово, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;
- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
- Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите.

X. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

• **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;

• **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;

• **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;

• **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;

• **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;
• **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;
• **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;
• **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;
• **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;
• **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;
• **Морфологични части** - коренът, коренището, луковицата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;
• **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;
• **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;
• **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);
• **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използваеми или неизползваеми екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);
• **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса.
• **Възможен годишен добив** - количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.

XI. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

До Кмета
на Община Ситово
вх.№……...../.... 20....г.
Квитанция № .....

Срок за изпълнение 7 дни

И С К А Н Е

ЗА ИЗДАВАНЕ НА ПОЗВОЛИТЕЛНО ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ПО ЗАКОНА ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

От . ..... ……..
/собствено, бащино, фамилно име/ наименование на фирмата/

С адрес : .....
/община, населено място, ж.к., ул., N…, вх., ет., ап./

Господин Кмет,

Моля, да ми бъде издадено позволително за ползване на лечебни растения

.....……..…….....
/вид на лечебното растение, морфологична част, сурово тегло/

Ползването ще се извърши в следните райони – общински поземлен имот - /земи/ .....
.....
Пунктовете за изкупуване на лечебните растения, се намират на следните адреси .....

с. Ситово
……20..…г. С уважение:
.....

Приложение №2

ПОЗВОЛИТЕЛНО ***за ползване на лечебни растения***

П О З В О Л И Т Е Л Н О

№..... от .....20.....г.
за ползване на лечебни растения

На основание чл. 21, ал. 2, чл. 22, т. 2 и чл. 24, ал. 2 от Закона за лечебните растения и Наредбата за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Ситово, разрешава се на **……...**, адрес: ……, ЕГН ……. да ползва в землището на гр. (с.) ……, местност ……, находище ……, лечебните растения, както следва:

№	*Вид лечебно растение*	*Използваема част (билка)*	*мярка*	*Количе-ство*	*Такса за 1 кг (лв.)*	*Обща такса (лв.)*
1						
2						
3						
4						
5						
6						
					Общо:	…….лв.

Словом: **……...**
Приходна квитанция №: .....

При следните условия:
Срок за ползване: …….....
Начин на ползване: …….
Временни складове, адрес: .....
Други: …….

КМЕТ НА ОБЩИНА СИТОВО:

/подпис, печат/